ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

Πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος χαρισματικών μαθητών στην Ιστορία

ΕΙΡΗΝΗ-ΖΩΗ ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΥ, ΙΩΑΝΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΛΗ, ΕΛΕΝΗ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

doi: 10.12681/edusc.1741

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΥ Ε.-Ζ., ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΛΗ Ι., & ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ Ε. (2019). Πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος χαρισματικών μαθητών στην Ιστορία. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *1*, 421–453. https://doi.org/10.12681/edusc.1741

Πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος χαρισματικών μαθητών στην Ιστορία

Κοντόσταυλου Ειρήνη – Ζωή, Φιλόλογος

eirhnh.kontostavlou@gmail.com

Διαμαντούλη Ιωάννα, Φοιτήτρια

diamjoan@gmail.com

Χαντζούλη Ελένη, Διδάκτωρ Πανεμιστημίου Αθηνών

hantzouli@gmail.com

Περίληψη

Οι χαρισματικοί μαθητές αναγνωρίζονται από τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες ως άτομα που χρειάζονται ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιασμένα με βάση τις ανάγκες και τις ικανότητές τους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται προγράμματα που απευθύνονται σε χαρισματικούς μαθητές και έχουν εφαρμοστεί σε πολλές χώρες και διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα. Θα παρουσιαστεί το Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο της Van Tassel Baska (Integrated Curriculum Model – ICM,1986) το οποίο δίνει έμφαση στη διαφοροποίηση σε τρία επίπεδα. Το συγκεκριμένο μοντέλο έχει πλήρως αναπτυχθεί και έχει συσχετιστεί με το αντίστοιχο πρόγραμμα σπουδών (The Integrated Curriculum Model (ICM), Joyce Van Tassel- Baska , Susannah Wood The College of William&Mary, 2009). Στη συνέχεια παρουσιάζεται το Μοντέλο των τριών σταδίων του Πανεπιστημίου του Purdue (The Purdue Three-stage Enrichment Model for Elementary Gifted Learners (PACE),1973) που είναι σχεδιασμένο να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των χαρισματικών μαθητών. Τα δύο αυτά μοντέλα εφαρμόζονται στις Η.Π.Α. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να γίνει μια πρόταση προγράμματος με κύριο άξονα την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης , βασισμένο στο Μοντέλο του Λογικού επιχειρήματος (Paul'sReasoningModel, 1992) και στους οκτώ παράγοντες της παραγωγικής σκέψης που αυτό περιγράφει. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές 11-12 ετών που έχουν αξιολογηθεί ως χαρισματικοί και αποτελεί εμπλουτισμένο πρόγραμμα στο μάθημα της Ιστορίας. Το πρόγραμμα της παρούσας πρότασης ολοκληρώνεται σε έξι δίωρες συναντήσεις και θα μπορούσε να ενταχθεί είτε στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα του γενικού σχολείου είτε να πραγματοποιηθεί σε εξωσχολικές συναντήσεις. Στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην επίλυση προβλήματος και το περιεχόμενό του αφορά στην ιστορική περίοδο της Τουρκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο.

Λέξεις – Κλειδιά:χαρισματικοί μαθητές, εκπαιδευτικά προγράμματα, εμπλουτισμένο πρόγραμμα, κριτική σκέψη, επίλυση προβλήματος

Abstract

Gifted students are recognized by most developed countries as individuals who need special education programs designed to meet their needs and abilities. This paper presents programs aimed at gifted students and which have been applied in many countries and different educational systems. Van Tassel Baska's. Adjusted to the Program Model (Integrated Curriculum Model - ICM, 1986), which emphasizes differentiation on three levels, will be presented. This model has been fully developed and has been associated with the Integrated Curriculum Model (ICM), (Joyce Van Tassel- Baska, Susannah Wood, The College of William & Mary, 2009). Following this, the author of this paper will present The Purdue Three-stage Enrichment Model for Elementary Gifted Learners (PACE), 1973, which is designed to meet the needs of charismatic students. These two models have been adopted in the United States. The purpose of this paper is to make a proposal for a program focusing on the development of critical thinking, based on Paul's Reasoning Model (1992) and on the eight factors of productive thought it describes. The program is aimed at students aged 11-12 who have been evaluated as gifted and is an enriched program in the history lesson. The program of this proposal consists of six two-hour meetings and could be integrated either in the weekly program of general school or in extracurricular meetings. It aims at the development of critical thinking and problem solving and its content covers the historical period of the Ottoman domination in Greece.

Keywords: gifted students, educational programs, enriched programs, critical thinking, problem solving.

Εισαγωγή

Τα Μοντέλα διδασκαλίας είναι πλαίσια με οδηγίες που είναι οργανωμένα με βάση ορισμένες στρατηγικές προκειμένου να επιτύχουν συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους. Μπορούν, επίσης, να αποτελέσουν αποτελεσματικά εργαλεία σχεδιασμού με οδηγίες για διαφοροποίηση (DoDEA, 2006). Υπάρχουν διάφορες αντιλήψεις για τα προγράμματα σπουδών που απευθύνονται σε χαρισματικούς μαθητές οι οποίες έχουν επηρεάσει τη σκέψη όσων ασχολούνται με την εκπαίδευση χαρισματικών μαθητών (Joyce Van Tassel- Baska & Tamra Stambaugh. 2008). Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια δημιουργίας ενός αντίστοιχου εκπαιδευτικού προγράμματος το οποίο έχει βασιστεί στο θεωρητικό πλαίσιο τριών μοντέλων εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών με κυρίαρχο μοντέλο, το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος του Richard Paulκαι προσπαθεί να εκθέσει τους χαρισματικούς μαθητές σε υψηλότερου επιπέδου γνώση.

Μεθοδολογία του Προγράμματος Εκπαίδευσης στην Ιστορία

Στόχος

Το Πρόγραμμα εκπαίδευσης απευθύνεται σε χαρισματικούς μαθητές, ηλικίας έντεκα με δώδεκα ετών και στοχεύει στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, στη σκέψη με προοπτική και στη συγκέντρωση πληροφοριών σύμφωνα με το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος του Richard Paul (1992). Η ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ανάπτυξης του ακόλουθου προγράμματος αποσκοπεί να οδηγήσει τους χαρισματικούς μαθητές να χρησιμοποιήσουν τις ικανότητες που βασίζονται στη λογική τους και να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα.

Δείγμα

Η παρούσα εργασία δεν αποτελεί έρευνα αλλά πρόκειται για πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος στο μάθημα της ιστορίας, το οποίο απευθύνεται σε μαθητές που έχουν αξιολογηθεί ως χαρισματικοί, ηλικίας έντεκα και δώδεκα ετών και μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσα στο σχολικό πλαίσιο είτε σε εξωσχολικές συναντήσεις.

Θεωρητικό πλαίσιο

Μοντέλα εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών

Το Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο της Van Tassel – Baska (Integrated Curriculum Model – ICM), 1989

Το Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο της Van Tassel-Baska (ICM) είναι ένα ολοκληρωμένο και με συνοχή πρόγραμμα σπουδών που απαιτεί καλό σχεδιασμό αναλυτικού προγράμματος σπουδών, θέτει τα χαρακτηριστικά των μελετώμενων θεμάτων υπό διερεύνηση και είναι επαρκώς διαφοροποιημένο ώστε να απευθύνεται σε χαρισματικούς μαθητές. Το μοντέλο στηρίζεται στα χαρακτηριστικά των

χαρισματικών μαθητών όπως είναι η πρώιμη επεξεργασία, η ένταση σκέψης και η πολυπλοκότητα, δίνοντας έμφαση τόσο σε γνωστικές όσο και σε συναισθηματικές διαστάσεις προικισμένων μαθητών (Van Tassel-Baska, SusannahWood, 2010).

Πρώτη φορά που το Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο της Van Tassel-Baska αναπτύχθηκε ήταν το χίλια εννιακόσια ογδόντα έξι (1986) και μετέπειτα εξελίξεις του έλαβαν χώρα σε πολλές μεταγενέστερες δημοσιεύσεις. Αποτελείται από τρεις διαστάσεις και το κυριότερο σημείο του είναι η διαφοροποίηση. Αυτές είναι : α) ένα προηγμένο περιεχόμενο που επικεντρώνεται σε κεντρικές περιοχές γνώσης, β) ανώτερο επίπεδο επεξεργασίας και παραγωγική διεργασία της σκέψης και γ) οργάνωση των μαθησιακών εμπειριών γύρω από κύρια ζητήματα, θέματα και ιδέες που προσδιορίζουν την κατανόηση του περιεχομένου ενός κλάδου και τον συνδέουν με άλλους. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την πρώτη διάσταση, εκτιμώντας την έννοια της αναζήτησης του ταλέντου, αυτή η διάσταση του Μοντέλου εξασφαλίζει διαγνωστικές και ρυθμιστικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται για την εξέλιξη του επιπέδου πρόκλησης της βάσης του προγράμματος σπουδών. Προγράμματα που βασίζονται στο Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο της Van Tassel- Baska θα συμβολίζουν την προηγμένη μάθηση σε κάθε κλάδο. Στη δεύτερη διάσταση προωθούνται οι ευκαιρίες των σπουδαστών προκειμένου να χειρίζονται τις σύνθετες πληροφορίες με χρήση γενικών μοντέλων σκέψης όπως είναι τα στοιχεία της λογικής του Paul (1992). Η χρήση των πληροφοριών προωθείται μέσω του Μοντέλου με γόνιμες συζητήσεις και/ή δημιουργία εργασιών. Η τρίτη διάσταση του Μοντέλου διαμορφώνει τα προγράμματα σπουδών για χαρισματικούς με πειθαρχημένο τρόπο και δίνει έμφαση στους στόχους με συστηματικό τρόπο. Ο σκοπός της προσέγγισης αυτής είναι να αποφευχθεί οποιαδήποτε παρερμηνεία και να εξασφαλιστεί βαθύτερη κατανόηση του αντικειμένου προς γνώση.

Οι βασικές πηγές θεωρίας του Προσαρμοσμένου στο Πρόγραμμα Μοντέλου της Van Tassel Baska είναι δύο. Μία πηγή είναι το έργο του Vygotsky (1978), αναλυόμενο σε τρεις πτυχές. Κριτική πτυχή για το Μοντέλο είναι η ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης στην οποία οι μαθητές πρέπει να είναι εκτεθειμένοι σε εκπαιδευτικό υλικό ελάχιστα πάνω από το επίπεδό που έχουν αξιολογηθεί ότι βρίσκονται, με σκοπό να αισθάνονται πρόκληση για την εκπαιδευτική διαδικασία και εμπειρία από αυτή. Αυτή η ιδέα αναπτύχθηκε από τον Csikszentmihalyi (1991) σύμφωνα με τον οποίο οι χαρισματικοί μαθητές εμφανίστηκαν να έχουν την ευρεία και βαθιά ικανότητα να συμμετέχουν στη διαδικασία της μάθησης από ότι έκαναν οι τυπικοί φοιτητές (Csikszentmihalyi, Rathunde, & Whalen, 1993). Δεύτερη πτυχή της θεωρίας της μάθησης του Vygotsky (1978) με σημαντική επιρροή στο Μοντέλο ICM είναι η άποψή του για την αλληλεπίδραση. Όταν ο μαθητής αυξάνει τη δυνατότητα εκμάθησης και το βάθος της αλληλεπιδρώντας με τους υπόλοιπους στο περιβάλλον για να επιτευχθεί καλύτερη κατανόηση των εννοιών και των ιδεών. Οι ιδέες υλοποιούνται και γίνονται κατανοητές γνωστικών συνδέσεων που πραγματοποιούνται με βάση ένα ερέθισμα όπως είναι ένα λογοτεχνικό ή μουσικό έργο, μια ταινία, ένα πρόβλημα. Η μάθηση αυξάνεται καθώς οι αλληλεπιδράσεις παρέχουν τα πλαίσια που

είναι απαραίτητα ώστε να δομηθεί η σκέψη σχετικά με το ερέθισμα (Vygotsky, 1978). Μια τρίτη πτυχή της θεωρίας του Vygotsky (1978) που εφαρμόζεται για την ανάπτυξη του Μοντέλου ICM ήταν η θεωρία του κονστρουκτιβισμού με την οποία οι μαθητές απέκτησαν γνώση για τον εαυτό τους. Αυτή η θεωρία είναι κεντρική για τις αρχές των διδακτικών και μαθησιακών μοντέλων που βρίσκονται στο πρόγραμμα σπουδών του Μοντέλου ICM και κεντρική ιδέα του ίδιου του Μοντέλου καθώς οι μαθητές πρέπει να είναι υπεύθυνοι για τη εκμάθησή τους σε συμφωνία με την κάθε διάσταση του Μοντέλου, είτε πρόκειται για επιτάχυνση στην εξέλιξη του περιεχομένου είτε πρόκειται για ευκαιρίες μάθησης βάσει σχεδιασμού.

Στην απλούστερη μορφή της, η διαφοροποίηση βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο οι ταλαντούχοι μαθητές διαφέρουν από τον κανόνα σε σχέση με την ακρίβεια και την πολυπλοκότητα, τις δύο πιο ισχυρές και με βάση την έρευνα διακρίσεις που μπορούμε να αναγνωρίσουμε. Έτσι, η διαφοροποίηση στο πρόγραμμα σπουδών προέρχεται από την ανταπόκριση σε εκείνους που πολύ χαρακτηριστικά - προσφέροντας ένα προηγμένο πρόγραμμα σπουδών, δίνουν έμφαση σε υψηλότερο επίπεδο σκέψης και στην επίλυση προβλημάτων και εκθέτουν τους σπουδαστές στον κόσμο των μεγάλων ιδεών, ζητημάτων και θεμάτων. Τέτοια ενσωματωμένη διαφοροποίηση υπήρξε το θεμέλιο για το Προσαρμοσμένο στο Πρόγραμμα Μοντέλο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως η βάση για όλα τα μαθήματα του William και Mary προγράμματος σπουδών, Κέντρο εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών (Van Tassel-Baska, 2008).

Το Μοντέλο των Τριών Σταδίων του Πανεπιστημίου του Purdue (The Purdue Three Stage Enrichment Model for Elementary Gifted Learners (PACE) – Feldhusen, 1979

Το Μοντέλο των Τριών Σταδίων του Πανεπιστημίου του Purdue είναι ένας γενικός σκελετός για την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών για χαρισματικούς μαθητές. Είναι ένα μοντέλο εμπλουτισμού που στοχεύει: στην ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων σκέψης, στην ανάπτυξη της αυτοβελτίωσης, στην ανάπτυξη νοητικών και δημιουργικών ικανοτήτων μέσα από προκλητικές μαθησιακές εμπειρίες και στο να γίνουν ανεξάρτητοι και αποτελεσματικοί οι μαθητές (Feldhusen&Kolloff, 1986). Το κυρίαρχο στοιχείο του Μοντέλου είναι η διαφοροποίηση και στηρίζεται στην αντίληψη του Feldhusen για τη νοημοσύνη. Το Μοντέλο μετακινεί τους μαθητές από το πρώτο στάδιο, που περιλαμβάνει δραστηριότητες που βοηθούν στην ανάπτυξη αποκλίνουσας και συγκλίνουσας σκέψης, στο δεύτερο στάδιο που περιέχει δραστηριότητες με δημιουργική επίλυση προβλήματος και στο τρίτο στάδιο όπου γίνεται η ανάπτυξη ικανοτήτων που θα καθιστούν τους μαθητές ανεξάρτητους, πληροφορημένους και υψηλά εκπαιδευμένους ώστε να διαχειριστούν τη γνώση (Feldhusen & Kolloff, 1978). Το Μοντέλο εφαρμόζεται ξεχωριστά στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το Μοντέλο των Τριών Σταδίων του Πανεπιστημίου του Purdue έχει πέντε δομικά στοιχεία που δουλεύουν μαζί για να δημιουργήσουν ένα κατάλληλα απαιτητικό μαθησιακό περιβάλλον για χαρισματικούς μαθητές. Όλα τα δομικά στοιχεία είναι αναγκαία για την αποτελεσματική εφαρμογή

του Μοντέλου. Επιπροσθέτως, το Μοντέλο PACE έχει ξεκάθαρους στόχους που μπορούν να υποστηριχθούν. Αυτοί οι στόχοι επιτρέπουν την ανάπτυξη ειδικών διαδικασιών αναγνώρισης του προγράμματος που επιβεβαιώνουν ότι οι μαθητές που τους ζητήθηκε να πάρουν μέρος στο πρόγραμμα θα ωφεληθούν από τη συμμετοχή τους. Οι στόχοι επιπλέον εξασφαλίζουν ένα ποιοτικό πρόγραμμα το οποίο μπορεί εύκολα να αξιολογηθεί καθορίζοντας εάν οι στόχοι εκπληρώθηκαν ή όχι (S. M. Moon, Penny Kolloff, Ann Robinson, Felicia Dixon & John F. Feldhusen). Το Μοντέλο των Τριών Σταδίων οργανώνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες γύρω από τις ανάγκες για ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων, για δημιουργική σκέψη και ανάπτυξη ικανοτήτων για επίλυση προβλημάτων, για την ανεξαρτητοποίηση στη μελέτη και για την ανάπτυξη ερευνητικών ικανοτήτων. Όλοι οι στόχοι είναι εξίσου σημαντικοί για το πρόγραμμα (Feldhusen & Kolloff, 1981)

Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος (Paul's Reasoning Model) (1992)

Το Μοντέλο στηρίζεται στη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης αλλά και στην καλύτερη χρήση αυτής στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ως κριτική σκέψη σύμφωνα με το Εθνικό Συμβούλιο για την Υψηλού Επιπέδου Κριτική Σκέψη ορίζεται το 1987 : « Η διανοητικά πειθαρχημένη διαδικασία ενεργητικής και επιδέξιας σκέψης, εφαρμογής, ανάλυσης, σύνθεσης και / ή αξιολόγησης των πληροφοριών που συλλέχθηκαν ή παράχθηκαν από την παρατήρηση, την εμπειρία, τον προβληματισμό, τη λογική ή την επικοινωνία και οδηγούν στη σκέψη ή στη λογική ή στην επικοινωνία που οδηγεί στην πεποίθηση και στη δράση. Στην υποδειγματική της μορφή, βασίζεται σε καθολικές πνευματικές αξίες που υπερβαίνουν θέματα διαχωρισμού: στη σαφήνεια, στην ακρίβεια, στη συνέπεια, στη συνάφεια, στα βάσιμα αποδεικτικά στοιχεία, στις αιτίες, στο βάθος, στο εύρος και στη δικαιοσύνη » (Richard Paul and Michael Scriven).

Σύμφωνα με τον Robert H. Ennis, συγγραφέα του The Cornell Critical Thinking Tests (από το criticalthinking.com) για να είναι κάποιος ικανός να έχει παραγωγική σκέψη πρέπει να : Είναι ανοιχτόμυαλος και προσεκτικός για εναλλακτικές λύσεις, να προσπαθεί να είναι καλά ενημερωμένος, να εκτιμά την αξιοπιστία των πηγών, να προσδιορίζει τα συμπεράσματα, τους λόγους και τις υποθέσεις, να εκτιμά την ποιότητα ενός επιχειρήματος, μεταξύ των οποίων και - την αποδοχή των λόγων, των υποθέσεων και - αποδεικτικά στοιχεία, να μπορεί να αναπτύξει και να υπερασπιστεί μια λογική θέση, να διατυπώνει τις κατάλληλες διευκρινιστικές ερωτήσεις, να προσδιορίζει τους όρους με έναν κατάλληλο τρόπο, να πραγματεύεται διάφορα θέματα.

Το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και περιλαμβάνει τους εξής οκτώ παράγοντες παραγωγικής σκέψης : Ζήτημα και πρόβλημα που καλείται να απαντηθεί, Σκοπός / στόχος που είναι εφικτό να φτάσουμε σε αυτόν και που είναι πραγματικός, Άποψη / οπτική απαραίτητες για τη διεύρυνση της σκέψης, Δεδομένα βασισμένα σε μια συλλογιστική πορεία. Ιδέες / έννοιες για οργάνωση της σκέψης γύρω από αυτές, Υποθέσεις βασισμένες σε σωστή

ενημέρωση, Συμπεράσματα και Ενδείξεις που προκύπτουν από σκέψεις / Συνέπειες που προκύπτουν από δράσεις (Dr Richard Paul / Dr Linda Elder, 2006). Βασική παραδοχή του Pauleίναι ότι ο τρόπος διδασκαλίας που επικρατεί στα σχολεία είναι υπερβολικά διδακτικός, εξαρτάται πάρα πολύ από την απομνημόνευση και θέτει τους δάσκαλους σε ηγετικά πρότυπα (Fisher,1991).

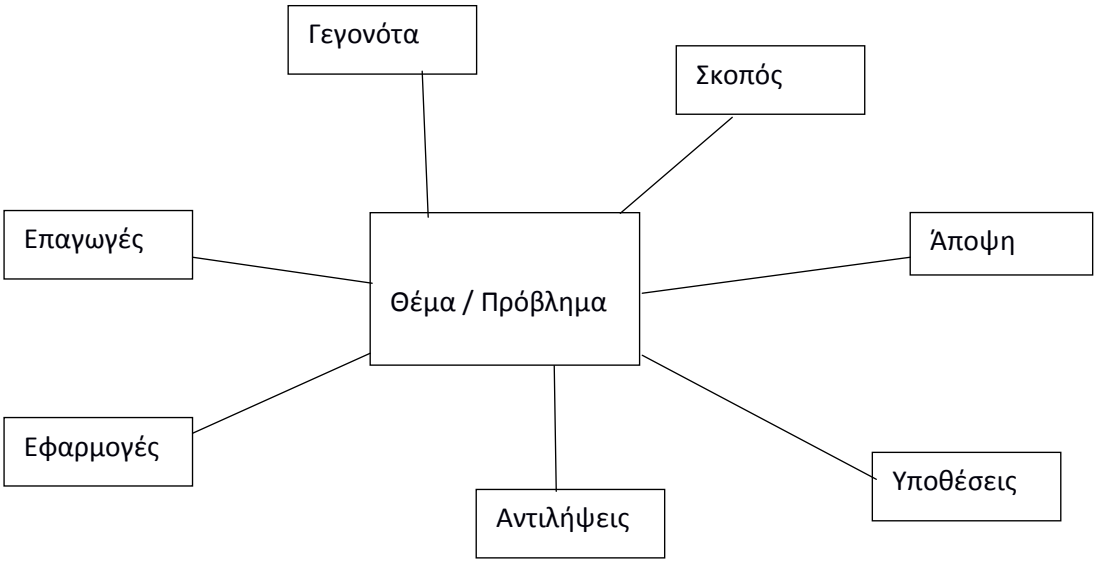

Σχήμα 1: Τα στοιχεία της παραγωγικής σκέψης σύμφωνα με τον Paul (1992)

Σύμφωνα με το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος ενδεικτικές διατυπώσεις ερωτήσεων σε ένα πρόγραμμα σπουδών μπορούν να είναι **Ερωτήσεις σαφήνειας** : Θα μπορούσατε να εμβαθύνετε παραπάνω ; Θα μπορούσατε να απεικονίσετε τι εννοείτε ; Θα μπορούσατε να μου δώσετε ένα παράδειγμα ; **Ερωτήσεις ακρίβειας** : Πώς μπορούμε να το ελέγξουμε ; Πώς βρίσκουμε αν είναι αληθινό ; Πώς το επιβεβαιώνουμε ή το δοκιμάζουμε ; **Ερωτήσεις για ακριβολογία** : Μπορείτε να είστε συγκεκριμένοι ; Θα μπορούσατε να δώσετε λεπτομέρειες ; Θα μπορούσατε να είστε πιο ακριβείς ; **Ερωτήσεις σχετικότητας** : Πώς αυτό σχετίζεται με το πρόβλημα ; Πώς το ερώτημα αυτό έρχεται στο προσκήνιο ; Πώς μας βοηθάει αυτό το θέμα ; **Ερωτήσεις εμβάθυνσης** : Ποιοι παράγοντες καθιστούν αυτό ως δύσκολο πρόβλημα ; Ποια είναι τα περίπλοκα σημεία της ερώτησης ; Ποιες είναι κάποιες από τις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουμε ; **Ερωτήσεις επανεστίασης** : Χρειάζεται να το εξετάσουμε από άλλη οπτική γωνία ; Πρέπει να δούμε κάποια άλλη άποψη ; Πρέπει να βρούμε άλλους τρόπους; **Ερωτήσεις λογικής** : Όλα αυτά μαζί αποδίδουν νόημα ; Η αρχή με το τέλος της συλλογιστικής ταιριάζουν ; Προκύπτει αυτό που λέτε από αποδείξεις ; **Ερωτήσεις για τη σημασία** : Αυτό είναι το πιο σημαντικό πρόβλημα που πρέπει να εξεταστεί ; Αυτή είναι η κεντρική ιδέα για να δώσουμε έμφαση ; Ποιοι είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες ; **Ερωτήσεις απόδοσης δίκαιου** :

Έχω συμμετοχή σε αυτό ; Συμμερίζομαι την άποψη άλλων ; (Elder, L., &Paul, R. ,2010)

Οι περισσότεροι ερευνητές που εργάζονται στον τομέα της κριτικής σκέψης συμφωνούν στον σημαντικό ρόλο της προηγούμενης γνώσης. Συγκεκριμένα, οι περισσότεροι ερευνητές βλέπουν τις βασικές γνώσεις ως απαραίτητες αν οι μαθητές θέλουν να αναπτύξουν τις βασικές δεξιότητές τους (Περίπτωση, 2005, Kennedyetal., 1991; Willingham, 2007). Τα στοιχεία της παραγωγικής σκέψης του R. Paul περιγράφονται σε πολλές δημοσιεύσεις καθώς και στην ιστοσελίδα του (Paul & Elder, Απρίλιος 1997). Ο R. Paul υποστηρίζει ότι υπάρχουν δύο βασικές διαστάσεις της σκέψης που οι μαθητές χρειάζεται να κατέχουν ώστε να μπορούν να αναβαθμίσουν τη σκέψη τους. Πρέπει να είναι σε θέση να προσδιορίσουν τα «μέρη» της σκέψης τους και να «εκτιμήσουν» τη δικήτους σκέψη (Scanlan, 2006). Όπως τόνισε ο McPeck (1990), για να σκέφτονται κριτικά, οι μαθητές χρειάζονται κάτι να σκεφτούν κριτικά. Ομοίως, οι Bailin et al. (1999) υποστηρίζουν ότι στο συγκεκριμένο τομέα η γνώση είναι απαραίτητη για την κριτική σκέψη, διότι τα είδη των εξηγήσεων, αξιολογήσεων και τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι ιδιαίτερα αξιόλογα διαφέρουν από τον ένα τομέα στον άλλο (Emily R. Lai, 2011).

Περιγραφή του Προγράμματος Εκπαίδευσης

Με βάση το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος του Paul αναπτύσσεται η παρούσα πρόταση εκπαιδευτικού προγράμματος στην ιστορία για χαρισματικούς μαθητές. Το Πρόγραμμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε έξι δίωρες συναντήσεις μαθητών έντεκα και δώδεκα ετών. Τα φύλλα εργασίας και οι δραστηριότητες του Προγράμματος έχουν βασιστεί στις ερωτήσεις που προτείνει ο ίδιος ο Richard Paul και έχουν προαναφερθεί. Το εποπτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε είναι πρωτογενείς και δευτερογενείς ιστορικές πηγές, χάρτες, φωτογραφίες, εικόνες, βίντεο προκειμένου να παρουσιαστεί η ιστορική περίοδος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας 1453-1821. Τέλος, δίνεται ένα φύλλο τελικής αξιολόγησης του Προγράμματος στο οποίο οι μαθητές θα αξιολογούν το Πρόγραμμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΔΙΠΛΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να εξετάσουν την έννοια της ιστορίας και την αξία της ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν ιστορική σκέψη και ιστορική συνείδηση (κριτική σκέψη) • Να διερευνήσουν τους παράγοντες που καθορίζουν την εξέλιξή της (σκέψη με προοπτική) • Να κατανοήσουν πού βασίζεται ο ιστορικός για να ανιχνεύσει το παρελθόν ώστε να είναι σε θέση να κρίνουν τι αποτελεί ιστορική πηγή (κριτική σκέψη) • Να εισαχθούν στο ιστορικό θέμα του προγράμματος • Να καταστεί σαφές ότι η ξένη κυριαρχία διακρίνεται σε οθωμανική και λατινική	Σύντομη συζήτηση και διάλογος με τους μαθητές γύρω από την έννοια της ιστορίας, την αξία της και την αξιοπιστία των ιστορικών πηγών Σύνδεση με την προηγούμενη γνώση και εισαγωγή στο θέμα του προγράμματος Αφόρμηση: το Μανιάτικο ρητό του 17^{ου} αιώνα «ο Θεός να σε φυλάει από του Βενετσιάνου τη δίκη και από του Τούρκου το σπαθί» Μελέτη των ιστορικών πηγών, συγκέντρωση πληροφοριών και κατανόση δεδομένων (Οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά) Συζήτηση και συμπλήρωση των φύλλων εργασίας	Χάρτες Φωτογραφικό υλικό: γκραβούρες Διαδραστικός χάρτης από Φωτόδεντρο από το διαδραστικό βιβλιο της ΣΤ΄ Δημοτικού Κείμενα από ιστορικές πηγές: Ι.Χασιώτης, Α. Βακαλόπουλος, Στ. Παπαδόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος 24, σελ.12 Κ. Σιμόπουλος, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Α) ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να κατανοήσουν τη θέση των Ελλήνων μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία • Να αντιληφθούν τα προβλήματα και τις δυσκολίες της οθωμανικής κατοχής σε όλα τα επίπεδα (σκέψη με προοπτική)	Αφόρμηση από το δημοτικό, ηπειρώτικο τραγούδι που εκφράζει την οδύνη των γονέων που στερούνται τα παιδιά τους Ανίχνευση των ιστορικών πηγών, κατανόσηση και συγκέντρωση πληροφοριών Δημιουργική γραφή: έκφραση σκέψεων και συναισθημάτων που τους δημιουργεί η μελέτη των πηγών σε σύντομο κείμενο	Δημοτικό ηπειρώτικο τραγούδι Κείμενα από ιστορικές πηγές: Α. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος 23 • οι φορολογικές υποχρεώσεις των υποδούλων σελ. 48 • οιεξισλαμισμοίσελ. 60 • το παιδομάζωμα σελ. 62 • ξένο έγγραφο του 1579, όπου εκπρόσωπος του Δόγη της Βενετίας στην Κωνσταντινούπολη μιλά για την απόγνωση των υπόδουλων χριστιανών, σελ 69 Διαδραστική παρουσίαση ιστορικού υλικού για τους λειτουργούς της Οθωμανικής διοίκησης από το Φωτόδεντρο Φωτογραφικό υλικό της Γενναδείου Βιβλιοθήκης από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Β) Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να κατανοήσουν γιατί ανασυστάθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο από τους Οθωμανούς και τον ρόλο του Πατριάρχη την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας • Να μάθουν ποιος ήταν ο ρόλος των κοινοτικών αρχόντων την περίοδο αυτή ώστε να είναι σε θέση να κρίνουν την στάση τους	Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο για τους πατριάρχες των καιρό της Οθωμανικής κυριαρχίας Συζήτηση για το έργο των σημαντικότερων οικουμενικών πατριαρχών (Κύρριλος Λούκαρης) Δημογέροντες, προεστοί, κοτσαμπάσηδες ή επίτροποι πρόκειται για το ίδιο πράγμα Σύγκριση κειμένων, αντιπαράθεση στοιχείων, συζήτηση: Μάουερ, ο ελληνικός λαός: οι προεστοί προστάτευαν τους ραγιάδες Φωτάκου, Απομνημονεύματα περί της Ελληνικής Επανάστασης: οι προεστοί καταπίεζαν τους ραγιάδες	Κείμενα από ιστορικές πηγές: Χ. Πατρινέλης,Ζ. Τσιρπανλής, Ι. Αναστασίου, Γ. Αρνάκης, Α. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος 23, η ανασύσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και η θέση μέσα στον ορθόδοξο κόσμο, σελ. 96-97 Κ.Μ. Κούμα, Ιστορίαι των ανθρωπίνων πράξεων, Τόμος 12, οι δημογέροντες σελ. 537-539 Φωτογραφικό υλικό από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να κατανοήσουν την σπουδαιότητα του ελληνικού εμπορίου ώστε να είναι σε θέση να αντιληφθούν τη σημασία του • Να γνωρίσουν τους τρόπους που γινόταν το εμπόριο και τα προϊόντα που διακινούνταν • Να κατανοήσουν τους παράγοντες που έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη του ελληνικού εμπορίου κατά τον 18^{ο} αιώνα (κριτική σκέψη) • Να γνωρίσουν έναν από τους πρώτους και σημαντικότερους συνεταιρισμούς ώστε να είναι σε θέση να σκεφτούν εναλλακτικές προοπτικές επιχειρη-ματικότητας σε δύσκολες συνθήκες	Οι μαθητές δουλεύουν ομαδοσυνεργατικά Αφόρμηση: φωτογραφικό υλικό με πλοία Συζήτηση σε σχέση με τις εμπορικές συναλλαγές τον 18^{ο} αιώνα Δημιουργία κειμένου στο οποίο κάνουν υποθέσεις για τα προϊόντα που εμπορεύονταν και τους προορισμούς Αμπελάκια ένα ξεχωριστό παράδειγμα συνεταιρισμού Εντοπισμός των Αμπελακίων με το Googleearth Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο για τα Αμπελάκια Παράθεση φωτογραφιών με αξιοθέατα, όπως το αρχοντικό του Γ. Σβάρτς και συζήτηση γύρω από την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των Αμπελακίων	Κείμενα από ιστορικές πηγές: Χ. Πατρινέλης,Ζ. Τσιρπανλής, Ι. Αναστασίου, Γ. Αρνάκης, Α. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος 23, οικονομικά και εμπορικά κέντρα, σελ. 162 – 175 (κατά επιλογή) Κ. Σιμόπουλος, Ξένοι Ταξιδιώτες στην Ελλάδα Διαδραστικός χάρτης με θέμα η οικονομία των Έλληνων κατά των 18^{ο} αιώνα από το Φωτόδεντρο Φωτογραφικό υλικό με πλοία από Εθνικό Ιστορικό Μουσείο και Ναυτικό Μουσείο Ελλάδας Φωτογραφικό υλικό με αρχοντικά των Αμπελακίων Κείμενο από ιστορικές πηγές: Φ. Μπωζούρ, Πίνακας εμπορίου της Ελλάδας

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Α) ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να γνωρίσουν το φαινόμενο της μετανάστευσης των Ελλήνων επί Οθωμανικής κυριαρχίας • Να μάθουν πώς δραστηροποιήθηκαν οι Έλληνες μετανάστες στις νέες τους πατρίδες ώστε να είναι σε θέση να δουν την προσπάθειά τους για επιβίωση • Να γνωρίσουν με ποιον τρόπο βοήθησαν οι Έλληνες της Διασποράς τον υπόδουλο ελληνισμό • Να αντιληφθούν τις αιτίες του μεταναστευτικού φαινομένου διαχρονικά ώστε να συσχετίσουν τότε με σήμερα και να καταλήξουν σε γενικεύσεις	Αφόρμηση: βίντεο « η Ελληνική Διασπορά» Εντοπισμός στο χάρτη των τόπων της Δύσης που κατέφυγαν οι Ελληνες και αναζήτηση φωτογραφιών στο διαδίκτυο Παραγωγή γραπτού λόγου/ δημιουργική γραφή/ σκέψη με προοπτική: « Είμαι παιδί οικογένειας που μόλις μετανάστευσε στην Τεργέστη. Ποιες είναι οι δυσκολίες που θα αντιμετωπίσω και ποια τα συναισθήματά μου για τη νέα πατρίδα» Συζήτηση για το φαινόμενο της μετανάστευσης διαχρονικά Κριτική σκέψη/ Σκέψη με προοπτική: «Πιστεύετε ότι η μετανάστευση είναι ένα πρόβλημα που μπορεί να λυθεί; Αν ναι, ποιοινομίζετεότιείναι οι κατάλληλοιτρόποι;»	Χάρτης Ιστορική γραμμή Βίντεο: « η Ελληνική Διασπορά» (διάρκειας 5,38΄) Νέοτερη πολιτική ιστορία, κύκλος Α΄, επεισόδιο η εθνική αφύπνιση 1750 - 1820, ΕΡΤ 1989 Κείμενα από πηγές: Ι. Χανιώτης, Οι Έλληνες στη Διασπορά 15 – 19ος αιώνα, Εκδόσεις της Βουλής των Ελλήνων, κεφ. Η σημασία της ελληνικής διασποράς, σελ.13 Μ. Νυσταζοπούλου – Πελεκίδου, Ν. Μοσχονάς, Ιστορία του ελληνικού έθνους, Τόμος 23, ελληνικές παροικίες της Βενετίας, του Λιβόρνου, της Νεαπόλεως και της Μάλτας, σελ. 242 - 248 Δ. Βαγιακάκου, Οι Μανιάται της Διασποράς , Τόμος 1, κεφ. Οι

		Μανιάται της Κορσικής, σελ.30. Φωτογραφικό υλικό: Γκραβούρες απο τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Β) ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να γνωρίσουν την πνευματική ανάπτυξη που παρατηρείται μετά τα μέσα του 18^{ου} αιώνα και αποκαλείται «Νεοελληνικός Διαφωτισμός» ώστε να αντιληφθούν την επίδραση των ιδεών του στην προετομασία της επανάστασης • Να μάθουν την προσφορά των δασκάλων του γένους στη παιδεία των Ελλήνων • Να γνωρίσουν εξέχουσες προσωπικότητες του νεολληνικού διαφωτισμού,όπως τον Ρήγα Βελενστινλή και τον Αδαμάντιο Κοραή ώστε να κρίνουν πόσο σημαντικό είναι τα έργα τους	Αφόρμηση: Βίντεο «το Ιάσιο», η ελληνική τυπογραφία Συζήτηση με τη συμβολή της τυπογραφίας Οι μαθητές δουλεύουν ομαδοσυνεργατικά αναζητούν στοιχεία και φτιάχνουν βιογραφικά των Ρ. Φεραίου, Α. Κοραή,Κ. Αιτωλού και του Κ. Κούμα Συμπλήρωση του φυλλαδίου εργασίας	Βίντεο: «το Ιάσιο», η ελληνική τυπογραφία, οι Παραδουνάβιες περιοχές, μέρος 6, ΕΡΤ 1985 (διάρκειας 3.29΄) Παροικιακός ελληνισμός Ανωνύμου του Έλληνος Ελληνική νομαρχία ήτοι λόγος περί ελευθερίας, ΕΡΤ 1988 (διάρκειας 2.04΄) Κείμενα από ιστορικές πηγές: Α. Ταμπάκη, Ρ. Αργυροπούλου, Ιστορία των Ελλήνων, Τόμος 10, Κεφ. Νεολληνικός Διαφωτισμός, σελ. 547 – 553 Π. Κιτρομηλίδης, Νεολληνικός Διαφωτισμός 1821, η γέννηση ενός κράτους – έθνους, ιδεολογικά ρεύματα Έλληνες Οθωμανοί, ΣΚΑΪ- βιβλίο, Αθήνα 2010, σελ. 21 Π. Καλοδίκης, Η Νεολληνική Λογοτεχνία , η επαναστατική προκήρυξη του Ρήγα, τα δίκαια του ανθρώπου,

		σελ. 267 – 269 , ο Θούριος σελ. 269-271 (αποσπάσματα) Φωτογραφικό υλικό από Γεννάδειο Βιβλιοθήκη

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να γνωρίσουν τον ρόλο που διαδραμάτισαν στην προώθηση της παιδείας οι κοινότητες και οι απόδημοι Έλληνες • Να κατανοήσουν πώς από τον 17^{ο} αιώνα η παιδεία είχε ανοδική πορεία λόγω της ανάπτυξης της τυπογραφίας και του εμπορίου ώστε να θέση να συσχετίζουν τους παράγοντες που κάθε φορά διαμορφώνουν την εξέλιξη της ιστορίας • Να μάθουν τους δύο τύπους σχολείων που λειτουργούσαν • Να διερευνήσουν τη δημιουργία του θρύλου του «κρυφού σχολειού»	Αφόρμηση: φωτογραφικό υλικό Οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες και αναζητούν πληροφορίες για τα σχολεία «Κοινών γραμμάτων» και «Ελληνικόν Σχολείον ή Ελληνομουσείον» Απεικόνιση: «Ο Ιταλός ζωγράφος S. Pommardi που περιηγείται στα 1810 την Αθήνα επισκέφθηκε και περιέγραψε ένα από τα σχολεία « κοινών γραμμάτων». Απεικονίστε αυτό που πιστεύετε ότι είδε ο Pommardi. Παιχνίδι ρόλων: Αναβίωση ενός σχολείου κοινών γραμμάτων (βιβλία, πώς κάθονταν, υλικά που χρησιμοποιούσαν) Συζήτηση γύρω από τον θρύλο του «κρυφού σχολειού» Δίνεται ο ομώνυμος πίνακας του Ν.Γύζη και το ομότιτλο ποίημα του Ι. Πολέμη	Φωτογραφικό υλικό: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους , Τόμος 24, σελ. 135, 136, 140, 141 Κείμενα από ιστορικές πηγές: Κ. Σιμόπουλος , Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, σελ. 236 Ανώνυμος, Ελληνική Νομαρχία (1806), Κάλβος, Αθήνα 1980, σελ. 165 Χ. Καρανάσιος, Ιστορία των Ελλήνων, Τόμος 10, κεφ. Η εκπαίδευση σελ. 457 – 461, τα οργανωμένα σχολεία μέσα 17^{ου} αιώνα - 1821 σελ.465 – 467, φορείς , σκοπός και οργάνωση της εκπαίδευσης σελ. 467 – 474, τύποι σχολείων σελ. 474 – 476 , χάρτης με τις έδρες ελληνικών ανώτερων σχολών 1669 – 1821, σελ. 501, εκπαιδευτήρια, σελ.502 – 503

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
• Να προσεγγίσουν πτυχές της καθημερινής ζωής των Ελλήνων ώστε να αντιλήφθούν ότι και ο ιδιωτικός και ο δημόσιος βίος αποτελούν μέρος της ιστορίας • Να βρουν πολιτισμικές ομοιότητες και διαφορές των Ελλήνων τότε και σήμερα	Αφόρμηση: φωτογραφικό υλικό Οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά Διερεύνηση στο φωτογραφικό υλικό και στα κείμενα των περιηγητών των διαφορετικών τύπων κατοικιών που υπήρχαν στις πόλεις, στην ύπαιθρο και στα νησιά. Απεικόνιση αυτών Συζήτηση για τον ρόλο της οικογένειας την εποχή εκείνη και για τη συμμετοχή των μελών της στις καθημερινές ασχολίες και τη σύγκρισή τους με το σήμερα Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με την έννοια της διατροφής. Με βάση αυτό θα ασχοληθούμε: α) παράγοντες που επηρεάζουν τη διατροφή, β) προϊόντα που αποτελούν τη βάση της ελληνικής διατροφής, γ) τρόπους μαγειρέματος και ονόματα φαγητών, γλυκών Επεξεργασία του θέματος: θρησκευτικές εορτές, έθιμα,	Φωτογραφικό υλικό: Μπενάκειος βιβλιοθήκη Κείμενα από ιστορικές πηγές: Δ. Λουκάτος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Θρησκευτικές γιορτές και έθιμα, σελ. 214 – 215, Η ελληνική οικογένεια, σελ. 216 – 219 Κ. Κορρέ – Ζωγράφου, η καθημερινή ζωή των Νεοελλήνων (1700 – 1950), κεφ. Ο γάμος, σελ. 50 Κ. Σιμόπουλος, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, σε΄. 79-80, σελ.123, σελ. 241 – 242, σελ. E. Dodwell, Views in Greece, Τόμος 1, σελ. 156, σελ. 377

	αναψυχή αναζήτηση λεπτομερειών και έλεγχος για την ακρίβεια τους μέσω των πηγών	

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΔΙΠΛΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Κριτική σκέψη

1)Τι κατά τη γνώμη σας είναι η ιστορία;

.....
.....
.....
.....
.....

2)Ποια πιστεύετε ότι είναι η αξία της;

.....
.....
.....
.....
.....

3)Ποιοι παράγοντες νομίζετε πως επηρεάζουν την εξέλιξη της ιστορίας;

.....
.....
.....
.....
.....

4)Ποιες θεωρούμε ιστορικές πηγές;

.....
.....
.....
.....

Επίλυση προβλήματος

5)Είναι όλες οι ιστορικές πηγές αξιόπιστες;

.....
.....
.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Κριτική σκέψη/ σκέψη με προοπτική

1)Είναι κατά τη γνώμη σας αναπόφευκτη η κατάρρευση της βυζαντινής αυτοκρατορίας και γιατί;

.....
.....
.....
.....
.....

Κατανόση/ Συγκέντρωση πληροφοριών

2)Σύμφωνα με τον χάρτη ποιες περιοχές της ελληνικής χερσονήσου δεν πέρασαν ποτέ στην οθωμανική κυριαρχία; Ποιοι τις κατείχαν και ποιες πιστεύεις ότι ήταν οι συνθήκες των Ελλήνων σε αυτές;

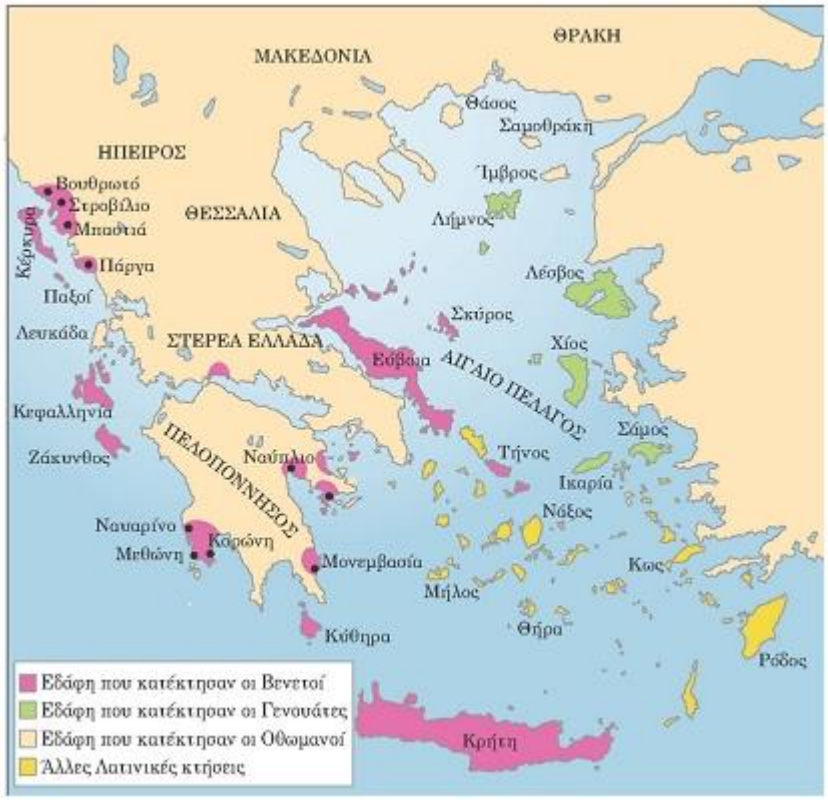

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Παραγωγή γραπτού λόγου/ Κριτική σκέψη

3)Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες την περίοδο της ξένης κυριαρχίας (οθωμανικής και λατινικής);

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Επίλυση προβλήματος

4) Κατά τη διάρκεια του 1453-1821 είναι προτιμότερο να διαμείνετε στη Ζάκυνθο ή στην Τρίπολη; Εσείς που θα επιλέγατε να μείνετε εκείνη την περίοδο και γιατί;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Α) ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΝ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Συγκέντρωση πληροφοριών/ Κατανόηση

1)Ποιες ήταν οι διακρίσεις σε βάρος των υπόδουλων Ελλήνων στην Οθωμανική αυτοκρατορία;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη

2)Γιατί κατά τη γνώμη σας οι Οθωμανοί τους πρώτους αιώνες της κατάκτησης πήραν πολύ σκληρά μέτρα;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Σκέψη με προοπτική/ δημιουργική σκέψη

3)Ποια τύχη περίμενε τους υπόδουλους Έλληνες σε περίπτωση που δεν υπάκουαν στις διαταγές των Οθωμανών;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Β) Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑ 2

Κριτική σκέψη/ Σκέψη με προοπτική

1) Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι οι Οθωμανοί σεβάστηκαν τον Πατριάρχη και την τοπική ηγεσία (τους προεστούς) των κοινοτήτων και τους έδωσαν προνόμια και αρμοδιότητες;

.....
.....
.....
.....
.....

2) Ποια σημασία είχε κατά τη γνώμη σας η πολιτική αυτή για τους Έλληνες;

.....
.....
.....
.....
.....

Συγκέντρωση πληροφοριών

3) Πώς εκλέγονταν οι προεστοί και ποιες αρμοδιότητες είχαν;

.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Κριτική σκέψη

1) Ποια σημασία πιστεύετε ότι είχαν για τους υπόδουλους Έλληνες οι συνθήκες του Κάρλοβιτς (1699) και του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) καθώς και οι διομολογήσεις που υπέγραψαν οι Οθωμανοί με τη Δύση;

.....
.....
.....
.....
.....

2) Πού οφείλεται η σταδιακή ανάπτυξη του ελληνικού εμπορίου και της ναυτιλίας κατά τον 18^{ο} αιώνα στα πλαίσια της οθωμανικής αυτοκρατορίας;

.....
.....
.....
.....
.....

Συγκέντρωση πληροφοριών

3) Ποια ήταν τα επαγγέλματα των Ελλήνων κατά την περίοδο αυτή;

.....
.....
.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Συγκέντρωση πληροφοριών

1) Πότε και πού δημιουργήθηκε ο βιοτεχνικός – εμπορικός συνεταιρισμός « Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων»;

.....
.....
.....
.....

2) Πού και πώς διοχέτευαν τα προϊόντα που παρήγαγαν τα είκοσι τέσσερα εργαστήρια του συνεταιρισμού;

.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη

3) Ο Φελίχ Μπωζουάρ γράφει ότι τα Αμπελάκια μοιάζουν μάλλον με κωμόπολη της Ολλανδίας, παρά με χωρίο της Τουρκίας. Πώς εξηγείτε αυτή τη φράση;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Επίλυση προβλήματος

4) Αν και υπό Οθωμανική κυριαρχία τα Αμπελάκια αναδείχθηκαν ως ο σημαντικότερος συνεταιρισμός της εποχής με σημαντικά οικονομικά οφέλη για τους κατοίκους του. Πιστεύετε πως είναι δυνατόν σήμερα ένα οποιοδήποτε χωριό ή κωμόπολη της Ελλάδας να υιοθετήσει το παράδειγμά του ώστε να επωφεληθούν οι κάτοικοί του;

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Συγκέντρωση πληροφοριών

1) Τι γνωρίζεις για τη μετανάστευση των Ελλήνων την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας;

.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη

2) Γιατί η δημιουργία ελληνικών παροικιών σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες υπήρξε ένα φαινόμενο ιδιαίτερης σημασίας για τον Ελληνισμό;

.....
.....
.....
.....
.....

3) Ποια κατά τη γνώμη σας είναι η σημαντικότερη προσφορά των Ελλήνων της Διασποράς στον υπόδουλο Ελληνισμό;

.....
.....
.....
.....

Συγκέντρωση πληροφοριών

4) Γνωρίζετε άλλες περιόδους μετανάστευσης των Ελλήνων στο εξωτερικό;

.....
.....
.....
.....

Παραγωγή γραπτού λόγου/ κριτική σκέψη/ επίλυση προβλήματος

5) Θεωρείτε πώς οι λόγοι που μεταναστεύουν οι άνθρωποι είναι ίδιοι σε κάθε εποχή;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Κριτική σκέψη

1) Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η σημασία της τυπογραφίας: α) στη μόρφωση του λαού β) στη μεταφορά των ιδεών του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στους υπόδουλους Έλληνες;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) Ποια πιστεύετε πώς ήταν η κύρια ιδεολογία του Ρήγα Φεραίου;

.....
.....
.....
.....

3) Ποιες πιστεύετε πώς ήταν οι ιδέες του Αδαμάντιου Κοραή;

.....
.....
.....
.....

Παραγωγή γραπτού λόγου/ κατανόηση φράσης/ κριτική σκέψη

4) Σχολιάστε την παρακάτω φράση του Ρήγα Φεραίου: «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά»

.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Κριτική σκέψη

1) Πότε συνειδητοποιείται κατά τη γνώμη σας η ανάγκη διάδοσης της ελληνικής παιδείας;

.....
.....
.....
.....
.....

Συγκέντρωση πληροφοριών

2) Ποιος αναλαμβάνει τη μέριμνα για την ίδρυση σχολείων και την πρόσληψη δασκάλων;

.....
.....
.....
.....
.....

3) Τι μάθαιναν οι μαθητές στα σχολεία «κοινών γραμμάτων»;

.....
.....
.....
.....

4) Τι ήταν το «Ελληνομουσείον» και ποια μαθήματα διδάσκονταν σε αυτό;

.....
.....
.....
.....

Παραγωγή γραπτού λόγου/ κριτική σκέψη

5) Πώς φαντάζεστε ότι δημιουργήθηκε ο θρύλος για το «κρυφό σχολειό»;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

1) Περιγράψτε τις ασχολίες των υπόδουλων Ελλήνων που βλέπετε στις φωτογραφίες;

.....
.....
.....
.....

2) Περιγράψτε με ποιους τρόπους διασκέδαζαν;

.....
.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη

3) Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές διακρίνετε ανάμεσα στη καθημερινή ζωή των Ελλήνων τότε και σήμερα;

.....
.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη/ Σκέψη με προοπτική

4) Πώς εξηγείτε το πνεύμα αλληλοβοήθειας που είχε αναπτυχθεί μεταξύ των Ελλήνων την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας; Τι θα γινόταν χωρίς αυτό;

.....
.....
.....
.....
.....

ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1) Ικανοποίησε το πρόγραμμα τις αρχικές σας προσδοκίες;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) Ανακαλύψατε καινούρια πράγματα από τη μελέτη αυτής της περιόδου; Ποια είναι αυτά;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) Τι είναι αυτό που σας τράβηξε περισσότερο την προσοχή και θα θέλατε να το διερευνήσετε επιπλέον;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4) Πιστεύετε πως ήταν διαφορετικό το πρόγραμμα από την παραδοσιακή διδασκαλία;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Κριτική σκέψη

5) Να γράψετε πέντε (5) προτάσεις με αυτά που θεωρείται πιο σημαντικά από την μελέτη της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Σκέψη με προοπτική

6) Αν ήσασταν εσείς ο εκπαιδευτικός που έκανε το πρόγραμμα θα κάνατε κάτι με διαφορετικό τρόπο;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Συζήτηση

Σύμφωνα με διάφορες έρευνες, το Μοντέλο του Λογικού Επιχειρήματος του RichardPauléχει εφαρμοστεί σε μάθημα στο Πανεπιστήμιο της Ν. Φλώριδα όπου διερευνήθηκε η επίδρασή του στην κριτική σκέψη των φοιτητών σε ένα αμερικάνικο μάθημα ιστορίας και είχε θετικά αποτελέσματα σχετικά με τις ικανότητες των φοιτητών να σκεφτούν κριτικά την αμερικάνικη ιστορία και τα καθημερινά θέματα (Reed, 1998). Στην έρευνα της D. Connerly τον Δεκέμβριο του 2006 στο Graceland Universityτης Αιόβα αποδεικνύεται το όφελος της κριτικής σκέψης σε μαθητές δημοτικού που έχουν αναγνωριστεί ως χαρισματικοί με την ανάμειξή τους σε δραστηριότητες που απαιτούν κριτική ικανότητα και στις δραστηριότητες χρησιμοποιήθηκε υλικό από το Miniature Guide to Critical Thinking for Children (Connerly, 2006).

Επίλογος

Η ανάγκη να εφαρμόζονται εκπαιδευτικά προγράμματα για χαρισματικούς μαθητές στις σχολικές μονάδες είναι επιτακτική. Προγράμματα όπως αυτά που παρουσιάστηκαν δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη ικανοτήτων των χαρισματικών μαθητών. Βασική παράμετρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας χρειάζεται να είναι η κριτική σκέψη η οποία απαιτεί λογική επεξεργασία και λογικά συμπεράσματα. Είναι σημαντικό να εισαχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και πολιτική τα βασικά στοιχεία για την ενίσχυση και υποστήριξη των χαρισματικών μαθητών, με στόχο να έχουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες στα πλαίσια της εκπαιδευτικής πράξης, χωρίς να εμποδίζεται η ανάπτυξη του δυναμικού των υπόλοιπων μαθητών (Merry, 2008). Στη σημερινή εποχή είναι σημαντική η ανάδειξη των χαρισματικών ατόμων, ιδιαίτερα

των παιδιών, για να προσφερθεί η απαραίτητη βοήθεια σε κάθε πτυχή της ζωής τους (Sivevska, 2010).

Βιβλιογραφία

1. DoDEA 2590, Teaching models for differentiation 2.5, 2 – G, January 2006, 105
2. Joyce Van Tassel-Baska / Tamra Stambaugh, «Curriculum and Instructional Considerations in Programs for the Gifted», Handbook of Giftedness in Children, Phycho - educational Theory, Research, and Best Practices, (2008), College of Education Mental Health Counseling Program Florida State University, Tallahassee, FL, USA , 347
3. Joyce Van Tassel-Baska / Susannah Wood, «The Integrated Curriculum Model (ICM) » ,*Learning and Individual Differences,* 20 (2010), 345 – 357
4. Joyce Van Tassel-Baska, «What works in curriculum for the gifted» , College of William and Mary, Asia Pacific Conference on the Gifted, *Keynote Address,* (July 18, 2008), 3 – 4
5. Mihali Csikszentmihalyi, Kevin Rathunde, & Samuel Whalen, « Talented teenagers. The roots of success and failure », *Cambridge University Press,* 1993
6. Joyce Van Tassel-Baska, «What works in curriculum for the gifted, A research synthesis » , College of William and Mary, Asia Pacific Conference on the Gifted, *Keynote Address,* (July 18, 2008)
7. Feldhusen, J. F. / Kolloff, M. B. «The Purdue Secondary Model for Gifted and Talented Youth. In. J. S. Renzulli (Ed.), *Systems and Models for developing programs for the gifted and talented* , Mansfield Center, CT : Creative Learning Press.
8. Feldhusen, J. / Kolloff, M., « A three stage model for gifted education.», G/C/T , 1, (1978) 53-58
9. S. M. Moon, Penny Kolloff, Ann Robinson, Felicia Dixon & John F. Feldhusen, « The Purdue Three - Stage Model », *Systems and Models for Developing Programs for the Gifted and Talented,* Prufrock Press Inc., Waco, Texas, 2009,p. 289-291
10. John F. Feldhusen and Margaret Britton Kolloff, PACE (Program for Academic and Creatiue Enrichment) An Application of the Purdue Three Stage Model, *G/C/T/,* May / June(1981), 47 - 48
11. Richard Paul / Linda Elder, « Concepts and Tools », The Miniature Guide to Critical Thinking, The Foundation for Critical Thinking, (2006) 5 – 12
12. Alec Fisher, Critical Study, Paul's Critical Thinking, Informal Logic XIIL2, *University of East Anglia,* (1991) 113
13. Paul, R. & Elder, L. (April 1997). *The Elements and Standards of Reasoning: Helping Students Assess Their Thinking.* Foundation For Critical Thinking. Retrieved 2006, from http://www.criticalthinking.org/resources/articles/content-thinking.shtml Effect of Paul's E&S' on 12th Grade Composition
14. J. Stephen Scanlan, *The Effect of Richard Paul's Universal Elements and Standards of Reasoning on Twelfth Grade Composition,* A Research Proposal

Presented to the Faculty Of the School of Education Alliant International University, In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts in Education: Teaching, San Diego, 2006

15. Emily R. Lai, Critical Thinking: A Literature Review - Research Report, *Always Learning,* Pearson, June 2011
16. Elder, L. / Paul, R. The thinker's guide to analytic thinking. Foundation for Critical Thinking Press. Dillon Beach, CA (2010)
17. Reed, J., Effect of a model for critical thinking on student achievement in primary source document analysis and interpretation, argumentative reasoning, critical thinking dispositions and history content in a community college history course, (1998)
18. Connerly, D., Teaching critical thinking skills to Fourth Grade students identified as Gifted and Talented , (2006)
19. Merry, M. S. Educational Justice and The Gifted. *Theory and Research in Education* ,6, 1, 47 – 70 , (2008)
20. Despina Sivevskaa, Instigation and development of gifted in school, *Procedia Social and Behavioral Sciences* ,University Goce Delcev (2010) 3329–3333